Тэатралізаванае прадстаўленне

“Святое вялічка ды гуляць вяліць з красным яечкам”

МЭТА: далучэнне вучняў да нацыянальных традыцый народнага календара беларусаў
Задачы:
- сфарміраваць уяўленне вучняў аб своеасаблівым моманце свята Вялікадня - прыходзе валачобнікаў, об сімвалічным значэнні фарбаваных яек-крашанак і яек-пісанак;
- развіваць творчыя здольнасці вучняў на падставе элементаў тэатралізаванага абыгрывання свята Вялікадня;
- выхоўваць павагу да роднага беларускага слова, народнага свята

АБСТАЛЯВАННЕ:
- фарбованыя яйкі-крашанкі, яйкі-пісанкі, збожжа, тры карзінкі, абрус, стол, лавы, выява сонца, образ Божай Маці для Чырвонага кута , пасхальны пірог (куліч).

(У стылізаваным пад сялянскую хату пакоі (трысцен) стаіць печ, акно з занавескамі, лавы, стол, засланы абрусам. Тры карзіначкі з яйкамі.)

Досвітак. На ўсходзе сонца дня Вялікадня.

<u>Цётка Ганна</u>: Чырвонае кока ўжо недалёка
Каліна-маліна , ягадзіца
Цыбульку лупіці, яечкі хфарбіці
Каліна-маліна , ягадзіца
Яечкі хварбіці, хлопчыкам дзяліці
Каліна-маліна , ягадзіца

Вось і надышло жаданае і чаканае свята - Вялікдзень. Зайграла сонейка, заструменіла сваімі праменьчыкамі. Вось і дачакаліся свята абуджэння прыроды, надыходу "вялікдзён" палявых работ.

<u>Дзед Іван:</u> Пасля зімовага адпачынку людзі будуць сеяць, палоць, касіць, жаць. А яшчэ да гэтага свята прымеркавана "Уваскрашанне ўкрыжаванага Хрыста".

<u>Цётка Ганна:</u> Загаварыліся мы з табой, а я і забылася твар памыць. Вось зараз па традыцыі ў гэты дзень вазьму вадзіцы з крыніцы, пакладу туды золата, серабра, чырвонае яйка, памыюся - і адразу памаладзею, яшчэ багацей стану за год. І ты ад мяне не адставай.

Дзед Іван: А я яшчэ акуратна валасы прычашу, бо ў нашай мясцовасці ж гавораць: "Колькі на галаве валасоў, няхай столькі будзе ўнукаў".

Цётка Ганна: Так, так… Ды будзем на стол збіраць святочнае снеданне.

(Мыюцца, накрываюць на стол) Стук у дзверы, заходзяць унукі.

Унукі: Хрыстос уваскрос!(3 разы)

Цётка Ганна: Сапраўды ўваскрос (тройчы цалуюцца). Адкуль вы так ранютка?

Унук: А мы з мамай на ўсяночную хадзілі, стравы свянцілі.

Унучка: Вось і вам мама свянцонага перадала.

(Дастае з карзіны пірог, яйкі, мяса, мёд)

Цётка Ганна: Дзякую, унучачкі. А людзей многа ў царкве было?

Унучка : Вой, многа.
Цётка Ганна: Дык і ў мінулую, у вербную нядзелю, таксама многа было. Яж хадзіа у царкву вярбу свенціць. А давайце свянцонае яйка пакрышым. Насыпай ўнучка солі.
Унучка. Ой, паглядзіце. Як сонца прыгожа іграе. Так толькі на Вялікдзень бывае.
Цётка Ганна:
Існуе павер'е, нібыта на першы дзень Вялікадня іграе сонейка. Струменіць сваімі праменьчыкамі. Гэта свята ў гонар сонца, абуджэння прыроды, надыходу вялікіх дзён палявых работ. Пасля зімовага адпачынку людзі пачнуць араць, сеяць, палоць, касіць. А яшчэ гэта хрысціянскае свята у гонар уваскрашэння ўкрыжаванага Хрыста.
Свяці-свяці сонейка, каб нам было цёпленька
Ай, люлі, люлі, люленькі-люлі.
Пад хатаю седзячы лусту хлеба дзержачы,
Ай, люлі, люлі, люленькі-люлі.
Яечкі качаючы, песенькі спяваючы
Ай, люлі, люлі, люленькі-люлі.
Свяці-свяці сонейка, каб нам было цёпленька
Ай, люлі, люлі, люленькі-люлі.
Ай, люлі, люлі, люленькі-люлі.

Унучка. –Ой, як у вас смачна пахне!

Цётка Ганна: Перш, дзеткі, чым есці, памыйцеся адварам, у якім я яйкі фарбавала.

Унукі: А для чаго гэта?

Цётка Ганна: А каб хваробы не баяліся. Мыйце тварыкі свае светлыя, каб вашы шчочкі былі ружовымі, а жыццё - чыстым і празрыстым, як крынічка лясная.
Ну вось, вочкі засвяціліся радасцю, можна і да стала. На Вялікдзень заўседы гатуецца шмат усялякіх смачных страў. Але перш трэба адведаць святочную страву: свянцонага яйка, хлеба ды солі. Частуйцеся.
(Сядаюць за стол, частуюцца)
Унучкі:– Вой, як смачна.
Унучка: А да вас сёння госці прыйдуць?
Цётка Ганна: А як жа… Цётка Міхаліна з Максімам пірог прынясуць, я ж іх дзіця купала. Ды і валачобнікі , напэўна, прыйдуць.
Унучка. Цетка Ганна, я ад бабулі чула, што існуе такое павер'е: косці ад святочнага стала патрэбна сабраць ды закапаць у зямлю, прыгаворваючы ***"Закопваем у табе косцейкі, зямліца. каб быў добры ўраджай і не пабіў пасевы град".***
Цётка Ганна: З Вялікадня зязюля першы раз кукуе.
Унучка.Птушачкі пачынаюць пець.
Унук: Ой, я ўжо падсілкаваўся, як след. А давай, Аленка, у біткі пагуляем.
Аленка: Давай.
Дзед Іван: Пагуляйце, унучкі, пагуляйце,
Але спачатку моц яек паспытайце.
Як гэта робіцца - не трэба саромецца:
Спачатку аб зубкі пастукайце,
Тады да вушка прыкладзіце - паслухайце.
Калі яечка гудзе – значыць, моцным будзе.
А калі не, значыць, нехта разаб'е.

Унук: Будзем біць яйкі?

Аленка: Будзем, але дай найперш паспрабаваць

(абменьваюцца яйкамі і спрабуюць асцярожна на зубы)

-Нешта, брат, тваё дужа крэпкае, ці ж не фальшывае?

Унук: А тваё крапчэй. Давай мяняцца.

Алена: Не, не хачу мяняцца.

Унук: То трымай, буду біць.

(паспрачаўшыся, б'юцца яйкамі)

Чуецца музыка. Заходзяць валачобнікі:

Песня:Валачобныя. Людзі добрыя!Хрыстос уваскрэс на ўвесь свет!
Валачыліся. Намачыліся, Хрыстос уваскрэс на ўвесь свет1
Да вашай хаты прыблудзіліся Хрыстос уваскрэс на ўвесь свет
Дайце нам сала. Каб хазяйства стала Хрыстос уваскрэс на ўвесь свет

Вадачобнік.   Ішлі, прыйшлі валачобнікі,
Іграючы ды спяваючы,
Добрых гаспадароў вітаючы!
Добры дзень, пані гаспадыня!
Ці спіш, ці не спіш, пані гаспадыня?
Калі ж спіш, Бог з табою.
Калі ж не спіш - ходзь са мною.
Чуеш? Святое Вялічка з красным яечкам!

Добры дзень, пані гаспадыня. Твая ніва тожа урадліва.

Чаго не пасееш. То ўсяго маеш:авёс, ясмень ,грэчка, з кожнай капы –- бочка. Картопля і цыбуля–як гарматна куля. Жыта і пшаніца ды ўсякая пашніца.Мы вас віншуем ды шчасця жалуем.

Другі: Дай Божа, пані гаспадыня,
Табе і тваім гасцям,
Каб вы пілі, елі,
Вясёленька сядзелі,
Добрыя думкі мелі.

Першы :Ото не, гаспадыня. Песня спета проці лета. А будзь жа вясёлай, як вясна-красна .А будзь жа ціха, як ціха лета. А будзь жа багата, як багата восень А ты, гаспадыня, сама здагадайся: патэльню ў печ, па яечкі –у клецьǃСала прыхапі, прынясі нам каўбасы з шасток ды свінню з хвастом.

Цетка Ганна:Няма чаго даваць. Сама хутка пайду жабраваць.

Другі: Не скупіся, гаспадыня! Некалі заможна жыла, усякага дабра займела, а цяпер паскупела. Гаспадынька-журавінка! Адары нас, не мары нас1

Цетка Ганна: Вось вам за гэта пяток яек, канец пірага. Акраец хлеба, варанага мяса, кавалак сыру ды ідзіце сабе з богам да друога двара.

Трэці: Дзякуй гаспадыня за пшонны піражок.
А дзякуй гаспадыня табе за добрыя дары
Каб дажыць да лета ды лепей за гэта.
Дай,божа, каб вам шчаслiва жылося ды багацце вялося
У полі – уродзіста, у клеці – насыпіста
у гумне – накладзіста, у дзяжы- падыходзіста, на стале –уедзіста. І вас пачастуем велікоднымі пірагамі.

Цётка Ганна: Час ужо і заспяваць, святочныя віншаванні сказаць

<u>Валачобнік:</u>

Дык чаго ж не сказаць?
Ёсць што сказаць:
Гаспадар паважаны,
Людзьмі шанаваны
Шмат дабра мае,
Чужога не спажывае.

Спяваюць песню "Вялікдзень"

Да была ж ў бабкі
Курка-каралеўна
Куд-кудах, куд-кудах на заўтра з яйцом
Да знясла жа бабцы залато яечка
Куд-кудах, куд-кудах на заўтра з яйцом
Да прыйшлі жа к бабцы валачобнічкі
Куд-кудах, куд-кудах на заўтра з яйцом
Валачы –ы- ліся, зрасі- і-і=ліся .
Куд-кудах, куд-кудах на заўтра з яйцом
Да прйшліся к бабцы, асушылі-і-ся,
Куд-кудах, куд-кудах на заўтра з яйцом
Да далаж ім бабка залаты яечкі
Куд-кудах, куд-кудах на заўтра з яйцом
Куд-кудах, куд-кудах на заўтра з яйцом

<u>Цётка Ганна:</u> Слаўна, валачобнікі, спяваеце, гаспадароў велічаеце.

<u>Валачобнікі:</u> Дзякуй, цётачка!
Свяці-свяці сонейка, каб нам было цёпленька
Ай, люлі, люлі, люленькі-люлі.
Пад хатаю седзячы лусту хлеба дзержачы,
Ай, люлі, люлі, люленькі-люлі.
Яечкі качаючы, песенькі спяваючы
Ай, люлі, люлі, люленькі-люлі.
Свяці-свяці сонейка, каб нам было цёпленька
Ай, люлі, люлі, люленькі-люлі.
Ай, люлі, люлі, люленькі-люлі.

<u>Цётка Ганна:</u>. Дзякуй за песню годную. Дазвольце ж і мне вас ушанаваць.(Падносіць карзіну з чырвонымі яйкамі.) Прыміце, паважаныя госцейкі, чырвоныя крашанкі - яйкі, каб у душы кожнага з вас радасць пасялілася без утайкі.

<u>Цётка Гана:</u> (падносячы другую карзіну з яйкамі-пісанкамі):

Прыміце яйкі з рыбкамі,
Каб увесь год здароўе чэрпалі міскамі.

Прыміце яйка з лісточкам дубовым,
Каб сіла і даўгалецце напаўнялі вас пахам мядовым.

Маладым дзевачкам, красным малодачкам
Па яйку з макавым цветам,
Як сімвал вечнай маладосці і дзявочай прыгажосці.

Валачобнікі: Дай табе, Божа, шаноўная гаспадынька, таксама доўга жыці і здаровай быці… Ну, а мы аддзячым Вам песняй. Гэй , народ, станавіся ў карагод!

Вялікдзень" (на мелодыю песні "Вясна-красна на ўвесь свет")
А ў лесе, лесе, ды на верасе-
Вясна-красна на ўвесь свет
Малады там хлопчык, ды валы пасе
Вясна-красна на ўвесь свет
А яму дзяўчынка ды абед нясе
Вясна-красна на ўвесь свет
Сядзьма разам,хлопчык, паабедаем,
Вясна-красна на ўвесь свет
А я па абедзе скажу табе дзіва
Вясна-красна на ўвесь свет
Скажу табе дзіва найдзіўнейшае
Вясна-красна на ўвесь свет
Гэтаю вясною пабярэмося
Вясна-красна на ўвесь свет
Мужам і жаною застанемося
Вясна-красна на ўвесь свет

(Заходзіць гаспадыня ў круг з карзінай, у якой зерне з белымі нефарбаванымі яйкамі, дастае яйка , паказвае і дорыць карзіну)

Цётка Ганна: Дару вам карзіну са збожжам і яйкамі,
Каб жыта цудоўна радзіла і шчаслівае жыццё гаманіла

Ідзём-пайдзём вдоль вуліцы
Спявайце, братцы, свпявайце
Вдоль вуліцы ў дзяўчынскі двор
Спявайце, братцы, спявайце
Дзяўчынскі двор на сем вакон
Спявайце, братцы, пявайце
Добры вечар, дзяўчыначка,
Спявайце, братцы, спявайце
Ці спіш, ляжыш, спачываеш
Спявайце, братцы, спявайце
Калі ты спіш, устань з ложку,

Спявайце, братцы, спявайце
Усань з ложку, абуй ножку
Спявайце, братцы, спявайце
Прычашыся гладзюсенька,
Спявайце, братцы, спявайце
Ды падыдзі блізюсенька
Спявайце, братцы, спявайце